

ارتباط استغفار، فرمانبرداری و تقرب الهی در دعای روز پنجم ماه رمضان

راز عظمت توبه، از نظر اسلام و این که توبه کنندگان در آیه ۲۲۲ سوره بقره محبوب خدا عنوان شده‌اند را به وجود آمدن انقلاب روحی به وسیله توبه می‌داند.

در دعای روز پنجم ماه مبارک رمضان می‌خوانیم: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِيهِ مِنَ الْمُسْتَغْفِرِينَ وَاجْعَلْنِي فِيهِ مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ الْقَانِتِينَ وَاجْعَلْنِي فِيهِ مِنْ أَوْلِيَاكَ الْمُقَرَّبِينَ بِرَأْفَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. خدایا مرا در این روز از توبه‌کنندگان و استغفار کنندگان، قرار ده و از بندگان صالح مطیع خود، مقرر فرما و هم در این روز مرا از دوستان مقرب درگاه خود قرار ده، به حق لطف و رأفت، ای مهربان‌ترین مهربانان عالم.

جایگاه استغفار در حیات دینی

آیت‌الله گرامی در تفسیر فراز «اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِيهِ مِنَ الْمُسْتَغْفِرِينَ» می‌گوید: راز عظمت توبه، از نظر اسلام و این که توبه کنندگان در آیه ۲۲۲ سوره بقره محبوب خدا عنوان شده‌اند را به وجود آمدن انقلاب روحی به وسیله توبه می‌داند.

استغفار مفهومی والا در منظومه حیات دینی است، امام علی(ع) آن را «درجه علیین» (نهج البلاغه/ حکمت ۴۱۷) عنوان کرده است. مولای متقیان دو شرط برای استغفار بیان کرده است، اول «توبه، آن وقت توبه است که این گوشت‌هایی را که در حرام رویانیده‌ای، آب کنی. این‌ها گوشت انسان نیست» و «شرط دوم قبول توبه این است که حقوق الهی را ادا کنی».

در حدیثی از امام صادق(ع) در این خصوص می‌خوانیم: إِذَا أَكْثَرَ الْعَبْدُ مِنَ الِاسْتِغْفَارِ رُفِعَتْ صَحِيفَتُهُ وَ هِيَ تَتَلَأَلُ: هر گاه بنده فراوان استغفار کند، نامه عملش در حالی بالا رود که می‌درخشد. از این رو استغفار به کمال در حیات دینی منجر می‌شود.

آیت‌الله مجتهدی در خصوص استغفار می‌گوید که این‌کار فقط زبانی نیست که به زبان بگوییم خداوند مرا ببخش که توبه و استغفار بسیار ثواب دارد و از خداوند بخواهیم که فکر گناه و لذت از آن را به دل ما نیندازد که فکر گناه انسان را به تباهی می‌کشاند و از خداوند بخواهیم قلب ما را به سمت استغفار ببرد که این حال انسان را به خیر و خوبی می‌برد.

ارتباط استغفار و فرمانبرداری، تقرب الهی

در فراز بعدی دعای این روز از خدا می‌خواهیم که از «قانتین» باشیم. قانت در معنای لغوی «فرمان‌برنده»، «متواضع» و «نمازخوان» است. با توجه به معنای لغوی می‌توان میان استغفار و فرمانبرداری ارتباطی یافت. فردی که استغفار می‌کند باید پس از آن به فرمان‌های الهی بازگشته و اطاعت کند.

بدون خضوع و فرمانبرداری از خداوند استغفار معنایی نخواهد داشت. آیت‌الله گرامی در تفسیر این فراز از دعای امروز می‌گوید: قنوت گاهی به معنای مطلق خضوع و خشوع در خانه خداست؛ ما در این فقره از دعا می‌خواهیم که خدایا من در این ماه از بندگان صالحی باشم که خضوع و خشوع در برابر تو دارند.

فراز پایانی به نوعی نتیجه استغفار و تواضع است. با استغفار و تواضع در برابر خداوند است که می‌توان به طلب تقرب به خداوند پرداخت. خداوند انسان را به تقرب الهی می‌خواند و در آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ: ای کسانی که ایمان آورده‌اید پرهیزگاری پیشه کنید و وسیله‌ای برای تقرب به خدا انتخاب نمائید و در راه او جهاد کنید باشد که رستگار شوید». (مائده، ۳۵)